

การประเมินภาวะสุขภาพของข้าราชการและลูกจ้างประจำหน่วยงานมาลาเรีย

Health Status Assessment of Malaria Health Officials

นันทเดช กลางวัง ; วทบ.

Nuntadach Klangvang; M.Sc

ศูนย์ควบคุมโรคติดต่อมาโดยแมลงที่ 12.3 จังหวัดตรัง

Center of Vector - Borne Disease

Control No. 12.3 Trang

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็น cross-sectional analytic study ที่ต้องการทราบภาวะสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงต่อภาวะสุขภาพของข้าราชการและลูกจ้างประจำหน่วยงานมาลาเรีย สำนักงานควบคุมโรคติดต่อมาโดยแมลงที่ 4 จังหวัดสงขลา โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มมีโรคประจำตัว กับกลุ่มไม่มีโรคประจำตัว กลุ่มละ 200 คน ระหว่างเดือนมิถุนายน - กันยายน 2545 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 78.5) อายุเฉลี่ย 53.4 ปี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 12,146.80 บาท มีประวัติการเจ็บป่วย/โรคประจำตัวของคนในครอบครัว (ร้อยละ 30.5) โรคที่เป็นมากที่สุด ได้แก่ โรคระบบไหลเวียนโลหิต(ร้อยละ 35.5) รองลงมาเป็นโรคระบบต่อมไร้ท่อและโภชนาการ (ร้อยละ 20.0) โรคระบบทางเดินหายใจ (ร้อยละ 14.0) โรคระบบทางเดินอาหาร (ร้อยละ 12.5) และโรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ (ร้อยละ 11.0) ตามลำดับ ทั้งนี้ อายุกับประวัติการเจ็บป่วย/โรคประจำตัวของคนในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ผู้วิจัยจึงขอเสนอว่า สำนักงานควบคุมโรคติดต่อมาโดยแมลงที่ 4 จังหวัดสงขลา ควรจัดโปรแกรมการให้สุขภาพ เรื่องการสร้างสุขภาพแบบมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อให้ข้าราชการและลูกจ้างประจำหน่วยงานมาลาเรียที่มีอายุค่อนข้างมากมีสุขภาพดี

Abstract

The objective of the study was to assess health status and its risk factors among malaria health officials. A total of 400 samples aged over 40 years were collected during June - September 2002. One half (200 cases) declared good health status and the rest labelled as sickers. The data was analysed using both descriptive and analytical statistics. Study results showed that 78.5% were male and 21.5% were female, with age 51.8 years on average. Average wage was 12,146.80 baths per month. About 30.5% of total presented with family history of illness in the family. There were vascular diseases 35.5% , endocrine diseases 20.0% , respiratory diseases 14.0% , gastroenteritis diseases 12.5% and bone and muscle diseases 11.0%. Age and history of

family illness were significant correlated with health status at p-value 0.05. Providing continuously specific health education and regular check - up should be emphasized.

บทนำ

สำนักงานควบคุมโรคติดต่อ นำโดยแมลงที่ 4 จังหวัดสงขลา (สคม.ที่ 4 สงขลา) หรือศูนย์มาลาเรียเขต 4 สงขลาในอดีต มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานควบคุมโรคติดต่อ นำโดยแมลงครอบคลุมโรคไข้มาลาเรีย โรคเท้าช้าง และโรคไข้เลือดออกในท้องที่ 14 จังหวัดภาคใต้ ประกอบด้วยศูนย์ควบคุมโรคติดต่อ นำโดยแมลง (สคม.) 9 แห่ง และหน่วยควบคุมโรคติดต่อ นำโดยแมลง (นคม.) 61 แห่ง จำนวนข้าราชการ 209 คน ลูกจ้างประจำ 636 คน และพนักงานของรัฐ 19 คน⁽¹⁾ ข้อมูลทะเบียนบุคลากร ปีงบประมาณ 2544 พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ อายุ 51 - 60 ปี (ร้อยละ 39.8) รองลงมา 41 - 50 ปี (ร้อยละ 30.1) 31 - 40 ปี (ร้อยละ 22.7) และ 20 - 30 ปี (ร้อยละ 7.4) ตามลำดับ⁽²⁾ การศึกษาภาวะสุขภาพของประชากร รายงานไว้ว่า ผู้มีอายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไป จัดเป็นประชากรกลุ่มเสี่ยงที่ต้องดูแลส่งเสริมสุขภาพ เนื่องจากเมื่ออายุมากขึ้น ระดับฮอร์โมนของเพศชาย (Testosterone) และเพศหญิง (Progesterone) ลดลง ทำให้อวัยวะต่างๆ ภายในร่างกาย เช่น ระบบโครงกระดูก ระบบหัวใจและหลอดเลือด ระบบทางเดินปัสสาวะ ระบบอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอก และระบบประสาทอัตโนมัติเสื่อมสภาพและหน้าที่ ส่งผลให้เจ็บป่วยเป็นโรคกระดูกพรุน กระดูกหักง่าย โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคความดันเลือดสูง โรคเบาหวาน กลั้นปัสสาวะไม่อยู่ อารมณ์หงุดหงิด ขี้โมโห กระวนกระวายใจ เชื่องซึม เหนื่อยง่าย ร้อนวูบวาบ และเหงื่อออกผิดปกติ ฯลฯ มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน^(3,4) นอกจากนี้ ยังมีรายงานว่าการใช้หรือสัมผัสกับสารเคมีจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพได้ เช่น สารเคมีกลุ่มคีตีที่ กลุ่มไพริทรอยด์ ก่อให้เกิดผื่นแดงตามตัว เป็นต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.05)⁽⁵⁾ หรือเกิดพิษต่อคนและสัตว์ เช่น กลุ่มออร์กาโนคลอรีน เมื่อได้รับ 113 mg/kg (ในหนู) 2,510 mg/kg (ในคน) และกลุ่มไพรีทรอยด์ เมื่อได้รับ 130 - 5,000 mg/kg (ในหนูและในคน)⁽⁶⁾ แต่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าการสัมผัสสารเคมีเป็นเวลานานและต่อเนื่อง ก่อให้เกิดโรคและภัยสุขภาพอื่น เจ้าหน้าที่หน่วยงานมาลาเรีย โดยภารกิจส่วนหนึ่งมีโอกาสสัมผัสกับสารเคมีอยู่บ่อยๆ และมาเป็นเวลานานโดยเฉพาะกับการพ่นเคมีคิดฝ่าผนังเพื่อกำจัดยุงก้นปล่อง พาหะนำโรคไข้มาลาเรีย ผู้วิจัย จึงเห็นสมควรประเมินภาวะสุขภาพเจ้าหน้าที่ดังกล่าวขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดบริการสุขภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อหาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภาวะสุขภาพและปัจจัยเสี่ยงต่อภาวะสุขภาพของเจ้าหน้าที่หน่วยงานมาลาเรียในสังกัดสำนักงานควบคุมโรคติดต่อ นำโดยแมลงที่ 4 จังหวัดสงขลา

1. อายุ

อายุ กลุ่มที่มีโรคประจำตัวส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 51 - 60 ปี (เฉลี่ย 53.4 ปี) ส่วนกลุ่มไม่มีโรคประจำตัวอยู่ในช่วง 40 - 50 ปี (เฉลี่ย 50.1 ปี) อายุของทั้ง 2 กลุ่มมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p\text{-value} < 0.001$

2. รายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือนทั้งกลุ่มมีโรคประจำตัวและกลุ่มไม่มีโรคประจำตัวน้อยกว่าหรือเท่ากับ 12,560 บาท (ร้อยละ 30.3 และ 36.2 ตามลำดับ) จะมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p\text{-value} 0.015$

3. ประวัติการเจ็บป่วย/ โรคประจำตัวของครอบครัว

การเจ็บป่วย/โรคประจำตัวของครอบครัวในกลุ่มมีโรคประจำตัว (ร้อยละ 18.5) และกลุ่มไม่มีโรคประจำตัว (12.0) มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p\text{-value} 0.007$

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของอายุ รายได้ และประวัติการเจ็บป่วย/ โรคประจำตัวของคนในครอบครัว กับภาวะสุขภาพของข้าราชการและลูกจ้างประจำของหน่วยงานมาลาเรียโดยโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ Logistic regression พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันระหว่างตัวแปรกับภาวะสุขภาพของข้าราชการและลูกจ้างประจำของหน่วยงานมาลาเรียอย่างมีนัยสำคัญได้แก่ (ตารางที่ 2)

1. อายุ

ข้าราชการและลูกจ้างประจำหน่วยงานมาลาเรียอายุช่วง 51 - 60 ปีจะมีผลต่อภาวะสุขภาพเป็น 3.1 เท่าของข้าราชการและลูกจ้างประจำหน่วยงานมาลาเรียที่มีอายุช่วง 40 - 50 ปี

2. ประวัติการเจ็บป่วย/ โรคประจำตัวของครอบครัว

ข้าราชการและลูกจ้างประจำหน่วยงานมาลาเรียที่มีญาติป่วยจะมีผลต่อภาวะสุขภาพเป็น 1.9 เท่าของข้าราชการและลูกจ้างประจำหน่วยงานมาลาเรียที่ไม่มีญาติป่วย

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับภาวะสุขภาพของข้าราชการและลูกจ้างประจำ หน่วยงาน
มาลาเรีย โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi - Square, χ^2 test)

ตัวแปร	กลุ่มมีโรคประจำตัว		กลุ่มไม่มีโรคประจำตัว		χ^2 test p - value	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
เพศ						
ชาย	160	40.0	154	38.5	0.37	0.543
หญิง	40	10.0	46	11.5		
อายุ						
อายุ 40 - 50 ปี	50	12.5	101	25.3	26.59	0.000
อายุ 51 - 60 ปี	150	37.5	99	34.7		
จำนวนบุตร						
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 คน	162	40.5	171	42.8	1.14	0.284
มากกว่า 3 คน	38	9.5	29	7.2		
การศึกษา						
ต่ำกว่าหรือเท่ากับมัธยมศึกษา	168	42.0	161	40.2	0.61	0.432
สูงกว่ามัธยมศึกษา	32	8.0	39	9.8		
รายได้ต่อเดือน						
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 12,560 บาท	121	30.3	145	36.2	5.63	0.015
มากกว่า 12,560 บาท	79	19.7	55	13.8		
ประวัติการเจ็บป่วย/โรคประจำตัว						
ของครอบครัว						
มีญาติป่วย	74	18.5	48	12.0	3.37	0.007
ไม่มีญาติป่วย	126	31.5	152	38.0		
การสูบบุหรี่						
สูบบุหรี่	63	15.8	81	20.2	3.13	0.077
ไม่สูบบุหรี่	137	34.2	119	29.8		

ตารางที่ 1 (ต่อ) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับภาวะสุขภาพของข้าราชการและลูกจ้างประจำหน่วย
งานมาลาเรีย โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi - Square, χ^2 test)

ตัวแปร	กลุ่มมีโรคประจำตัว		กลุ่มไม่มีโรคประจำตัว		χ^2 test p - value	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
การดื่มสุรา						
ดื่มสุรา	50	12.5	63	15.8	1.77	0.183
ไม่ดื่มสุรา	150	37.5	137	34.2		
การสัมผัสสารเคมีต่างๆ ไป						
เคยสัมผัส	147	36.8	142	35.5	0.20	0.655
ไม่เคยสัมผัส	53	13.2	58	14.5		
สัมผัสกับสารเคมีที่เกี่ยวข้องกับ การพ่นสารเคมีในงานมาลาเรีย						
เกี่ยวข้องกับงานมาลาเรีย	139	48.2	130	45.0	0.60	0.438
ไม่เกี่ยวข้องกับงานมาลาเรีย	8	2.7	12	4.1		
ระยะเวลาสัมผัสสารเคมี						
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี	74	27.5	76	28.2	0.54	0.460
มากกว่า 15 ปี	65	24.2	54	20.1		

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับภาวะสุขภาพของข้าราชการและลูกจ้างประจำหน่วยงาน
มาลาเรีย โดยใช้สถิติ Logistic regression

ตัวแปร	กลุ่มป่วย	กลุ่มไม่ป่วย	Adjusted odds ratio	95% CI	p - value
อายุ					
อายุ 40 - 50 ปี	160	154	3.061	2.004	- 0.003
อายุ 51 - 60 ปี	40	46		4.674	
รายได้ต่อเดือน					
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 12,560 บาท	168	167	1.721	1.131	- 0.597
มากกว่า 12,560 บาท	32	33		2.621	
ประวัติการเจ็บป่วย/โรคประจำตัวของครอบครัว					
มีญาติป่วย	74	48	1.860	1.206	- 0.010
ไม่มีญาติป่วย	126	152		2.868	

วิจารณ์

จากข้อมูลข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นว่าข้าราชการและลูกจ้างประจำหน่วยงานมาลาเรีย ในสังกัดสำนักงานควบคุมโรคติดต่อมาโดยแมลงที่ 4 จังหวัดสงขลา ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่จะป่วยเป็นโรคระบบไหลเวียนโลหิต และอาจมีโรคอื่นๆ เช่น โรคระบบต่อมไร้ท่อและโภชนาการ โรคระบบทางเดินหายใจโรคระบบทางเดินอาหาร โรคระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ โรคระบบทางเดินปัสสาวะ โรคระบบประสาทและสมอง โรคผิวหนัง และโรคประสาทร่วมกัน อายุ รายได้ต่อเดือน ประวัติการเจ็บป่วย/โรคประจำตัวของครอบครัวต่างส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพด้วย

ส่วนการป้องกันควบคุมแมลงนำโรค โดยใช้สารเคมีกำจัดยุงพาหะอันได้แก่ ดีดีที เดลตามิทริน และเลมบ์ดาซัยฮาโลทริน ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มออร์กาโนคลอรีน และกลุ่มไพรีทรอยด์ ผู้วิจัยได้พบว่า การสัมผัสสารเคมีทั่ว ๆ ไป การสัมผัสสารเคมีที่เกี่ยวข้องกับงานมาลาเรีย และระยะเวลาสัมผัสสารเคมีที่เกี่ยวข้องกับงานมาลาเรียของทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่าง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) จึงไม่มีหลักฐานแสดงว่า การสัมผัสสารเคมีควบคุมแมลงนำโรคน้อยๆ ไม่มีผลต่อภาวะสุขภาพของข้าราชการและลูกจ้างประจำหน่วยงานมาลาเรีย

ข้อเสนอแนะ

ภาวะสุขภาพของข้าราชการและลูกจ้างประจำหน่วยงานมาลาเรีย มีความสัมพันธ์กับ อายุ และการมีประวัติการเจ็บป่วย/โรคประจำตัวของครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงที่แก้ไขได้ยาก แต่สำนักงานควบคุมโรคติดต่อมาโดยแมลงที่

4 จังหวัดสงขลาสามารถช่วยเสริมสร้างสุขภาพเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้โดยจัดโปรแกรมการให้ความรู้เรื่องสุขภาพแบบมีส่วนร่วม ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของระบบต่างๆ ในร่างกาย การออกกำลังกาย การมีโภชนาการที่ดี การตรวจสุขภาพ การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันและรักษาสุขภาพไม่ให้เกิดโรคหรือความพิการในโรคที่เป็นอยู่อย่างสม่ำเสมอและเป็นประจำ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ดร. นายแพทย์อนุพงศ์ สุจริยากุล ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 นครสวรรค์ ที่ให้คำแนะนำอันทรงคุณค่าแก่การศึกษานี้ ขอขอบคุณข้าราชการและลูกจ้างประจำหน่วยงานมาลาเรีย ในสังกัดสำนักงานควบคุมโรคติดต่อนำโดยแมลงที่ 4 จังหวัดสงขลา ที่ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานควบคุมโรคติดต่อนำโดยแมลงที่ 4 จังหวัดสงขลา. รายงานประจำปี 2545.
2. สำนักงานควบคุมโรคติดต่อนำโดยแมลงที่ 4 จังหวัดสงขลา. ทะเบียนบุคลากร ปีงบประมาณ 2545.
3. กาญจนา เอกปรัชญา. การดำเนินงานของคลินิกส่งเสริมวิทยทองในจังหวัดแพร่. วารสารวิชาการสาธารณสุข 2545 ; 3 : 320 - 7.
4. ศิริพร จิรวัดน์กุล. ภาวะสุขภาพสตรีวัยกลางคน : ข้อเสนอเพื่อการเตรียมเข้าสู่วัยทอง. วารสารการวิจัยสาธารณสุข 2540 ; 4 : 337 - 47 .
5. อวยชัย พุกพิบูลย์ และคณะ. ประเมินผลการศึกษาเปรียบเทียบการใช้สติที่ เดลตามิทริน และ เลมบ์ดาซัยฮาโลทรินเพื่อควบคุมไข้มาลาเรีย. วารสารโรคติดต่อ 2541; 1 : 93 - 106.
6. กองมาลาเรีย. ศูนย์ควบคุมพาหะนำโรค. สารเคมีและชีววินทรีย์ในการควบคุมพาหะนำโรค. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย ; 2535.
7. สุวิธาน มนแพวงสานนท์. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS for Windows. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น ; 2544.
8. ลักขณา ไทยเครือ. คู่มือวิเคราะห์ข้อมูลสาธารณสุขโดยใช้ Epi Info Version 6. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์ ; 2539.
9. อุตมพร จามรมาน. ไคสแควร์ (Chi - Square) การทดสอบทางสถิติ เล่มที่ 12. กรุงเทพฯ ; 2535.